

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu (pārstrādāta redakcija)”

(COM(2016) 767 final – 2016/0382 (COD))

(2017/C 246/09)

Ziņotājs: **Lutz RIBBE**

Līdzziņotājs: **Stefan BACK**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 1.3.2017. ES Padome, 6.3.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 194. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	11.4.2017.
Pieņemts plenārsesijā	26.4.2017.
Plenārsesija Nr.	525
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	108/1/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē pārstrādāto direktīvu par atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu. Atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas paplašināšanai saistībā ar citiem tā dēvētā “ziemas tiesību aktu kopuma” priekšlikumiem ir būtiska nozīme centienos sasniegt Eiropas Enerģētiskas savienības un ES klimata aizsardzības mērķus, kā arī mērķi atkal kļūt par pasaules līderi atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas jomā. Atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvaram enerģijas galapatēriņā 2030. gadā jāsasniedz 27 %.

1.2. “27 % mērķim” ir tikai nosacīta nozīme klimata aizsardzības mērķu sasniegšanā un atkarības no importa mazināšanā. “27 % mērķis” ir jāaplūko saistībā ar citiem CO₂ mazināšanas pasākumiem (piem., efektivitātes paaugstināšanu), un tādējādi tas faktiski varētu būt pietiekams, jo īpaši, ja regulējums pārvaldības jomā patiešām ļaus panākt, ka dalībvalstis vajadzības gadījumā veic papildu pasākumus. Analizējot mērķi atgūt pasaules līderpozīcijas atjaunojamās enerģijas jomā un apsverot Komisijas atziņu, ka bez direktīvas pārstrādāšanas 2030. gadā atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvars enerģijas galapatēriņā sasniegtu 24,7 %, pamatoti rodas jautājums, vai šis mērķis ir pietiekami vērienīgs.

1.3. Kaut arī ierosinātajā Enerģētikas savienības pārvaldības sistēmā ir iekļauti plānošanas un pārraudzības noteikumi, EESK vēlreiz pauž nožēlu par to, ka nav izvirzīti dalībvalstīm obligāti sasniedzami mērķi.

1.4. EESK principā atbalsta mērķi, ka atjaunojamo energoresursu enerģijas ražotājiem ir jādarbojas tirgus apstākļos. Komiteja uzskata, ka vairāku iemeslu dēļ nav pieņemama neierobežota fosilo energoresursu enerģijas, kodolenerģijas vai atjaunojamo energoresursu enerģijas subsidēšana.

1.5. Atjaunojamo energoresursu enerģijas ienākšana elektroenerģijas tirgū būs sekmīga tikai tad, ja visiem energoresursiem tiks radīti vienlīdzīgi konkurences apstākļi. Tas, ka atjaunojamo energoresursu enerģijas ražotājiem pašlaik vēl ir vajadzīgs valsts atbalsts, lielā mērā izskaidrojams ar lielajām subsīdijām, ko saņem tradicionālie elektroenerģijas ražotāji. Tādēļ ir svarīgi likvidēt pašreizējos izkropļojumus, kas negatīvi ietekmē atjaunojamo energoresursu

enerģijas izmantošanu, piemēram, kombinējot enerģijas nodokļus un emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu tā, lai tiek aptvertas visas ārējās izmaksas (skatīt EESK atzinumu "Direktīvas par ēku energoefektivitāti pārskatīšana" – vēl nav publicēts *Oficiālajā Vēstnesī*). EESK uzsver, ka tas jā dara un to var izdarīt, radot iespējami maz papildu izmaksu patērētājiem vai uzņēmumiem.

1.6. Jaunā enerģētikas politika būtu jāveido, ņemot vērā trīs nozīmīgus aspektus – decentralizāciju, digitalizāciju un demokratizāciju. Jārada arī atjaunojamo energoresursu enerģijai paredzēts tirgus modelis, kas ir pielāgots decentralizētajai atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas struktūrai.

1.7. EESK atbalsta to, ka Komisija paredzējusi attīstīt decentralizētas un viedas tirgus struktūras, taču uzsver, ka Komisijas formulētā prasība Eiropas enerģētikas politikas centrā izvirzīt patērētājus un iedzīvotājus ir jāīsteno daudz efektīvāk. "Revolucionāro" potenciālu, kas, kā minējusi Eiropas Komisija, piemīt enerģētikas pārkārtošanai, jaunu viedu tirgus struktūru attīstība varētu arī atrastīt tādā veidā, kurš ļauj gūt iespējami lielāku sociālo un reģionālo labumu.

1.8. EESK atzinīgi vērtē atziņu, ka ražojošie patērētāji ir svarīgi enerģijas tirgus dalībnieki; tas ir solis virzībā uz enerģētikas demokratizāciju, nodrošinot lieliem un maziem patērētājiem, kā arī iedzīvotājiem plašākas iespējas rīkoties. Iespējas, kas viņiem pavērtas ar priekšlikumu, liecina par zināmu progresu salīdzinājumā ar pašreizējo stāvokli, taču tās noteikti nav pietiekamas, piemēram, tas attiecas uz juridiski īstenojamām tiesībām piekļūt publiskajiem energoapgādes tīkliem/elektroenerģijas tīkliem un izmantot šos tīklus. Tādēļ varam uzskatīt, ka priekšlikums ir tikai pirmais solis garajā ceļā uz tirgus, kas vērsts uz ražojošiem patērētājiem, reālā sociālā, saimnieciskā un reģionālā potenciāla atbrīvošanu.

1.9. EESK norāda, ka svarīgi ir ātri veidot un paplašināt viedus tīklus, lai varētu nodrošināt stabilu un drošu apgādi, arī mikrolīmenī panākt nozaru sasaisti, tīklā integrējot tādas sistēmas kā *power-to-heat* (elektroenerģijas izmantošana siltuma ražošanai), *power-to-gas* (elektroenerģijas izmantošana deggāzes ražošanai) un *vehicle-to-grid* (no elektrotīkla lādējamu hibrīdu elektrotansporthīdzekļu pieslēgšana tīklam), un pavērt iespēju efektīvai "vienādranga" (*peer-to-peer*) tirdzniecībai, tādā veidā dodot ražojošajiem patērētājiem iespējas visaptveroši un līdztiesīgi iesaistīties elektroenerģijas tirgū.

1.10. Digitalizācija, iespējams, nodrošinās ražojošajiem patērētājiem iespēju piedalīties ne tikai no atjaunojamiem energoresursiem iegūtas elektroenerģijas ražošanā, bet arī tās tirdzniecībā. EESK tādēļ visnotaļ iesaka nostiprināt atbilstošas pozitīvas tiesības attiecībā uz šo līdzdalību.

1.11. Iespējas, ko reģionu tautsaimniecībā paver atjaunojamo energoresursu enerģija, tostarp bioenerģija (arī alternatīvās degvielas), apsvērumos gan tiek pieminētas, taču paša tiesību akta tekstā vairs netiek atspoguļotas. Trūkst atbilstošas stratēģijas, kuras mērķis ir atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas un reģionu tautsaimniecības attīstības sasaiste. Nav arī atzīts, ka pilsētām, kopienām un reģioniem, kā arī maziem un vidējiem uzņēmumiem ir liela nozīme, jo tie ir spēks, kas virza pāreju uz atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanu.

1.12. Jaunas enerģētikas politikas un reģionu tautsaimniecības attīstības sasaiste, kas kļuvusi iespējama, ir nozīmīga ne tikai no reģionu tautsaimniecības viedokļa. Vietējo ieinteresēto personu dalība decentralizētos enerģētikas projektos ir arī svarīga, lai varētu panākt sabiedrības atbalstu, proti, klimata aizsardzību un energoapgādes drošību nekādi neietekmē tas, vai vēja generatoru parks pieder starptautiskam privātā kapitāla fondam vai vietējām ieinteresētajām personām, bet tas ļoti būtiski ietekmē iedzīvotāju atbalstu šim vēja generatoru parkam.

1.13. Enerģētiskā nabadzība ir sociāla problēma, kas jārisina, īstenojot sociālo politiku. EESK tomēr norāda, ka līdz šim netiek izmantotas šīs problēmas risināšanas iespējas, ko paver no atjaunojamiem energoresursiem iegūta siltuma un elektroenerģijas ražošana, enerģijas taupīšana, slodzes pārvešana un ražojošais patēriņš. Lai šīs iespējas varētu izmantot, jārod risinājumi sākotnējo ieguldījumu finansēšanai, piemēram, no sociāliem fondiem vai ieguldījumu mehānismiem, un ar sistemātisku politisku pieeju ir jālikvidē šķēršļi, kas kavē piekļuvi kapitālam. Būtu jānodrošina, ka katrs Savienības iedzīvotājs var kļūt par ražojošu patērētāju.

1.14. Direktīvas priekšlikuma nosaukumā ir runa par “atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu”, taču pašā direktīvas tekstā nav minēti konkrēti veicināšanas instrumenti. Attiecīgi skaidri noteikumi tomēr ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu ieguldītājiem vajadzīgo noteiktību. Tādēļ ir vajadzīga tieši iedzīvotāju izveidotiem enerģijas ražošanas uzņēmumiem un ražojošiem patērētājiem paredzēta skaidra un precīza atbalsta shēma. Lai varētu panākt iespējami lielāku juridisko noteiktību, kas vajadzīga ieguldījumu piesaistei, EESK rosina pārstrādāt spēkā esošos īstenošanas noteikumus, kuri attiecas uz valsts atbalstu.

1.15. EESK atzinīgi vērtē mērķi atbalstīt ilgtspējīgu bioloģiskas izcelsmes enerģijas avotu un alternatīvu degvielu izmantošanu, taču pauž nožēlu par to, ka daži ar to saistītie priekšlikumā minētie noteikumi nav pietiekami elastīgi, lai nodrošinātu izejvielu un atlieku izmantošanu, kas būtu pielāgota vietējiem apstākļiem. Neilgtspējīgas biodegvielas izmantošanas pakāpeniskā izbeigšanā ir jāizvairās no aktīvu zaudēšanas.

2. Vispārīgas piezīmes par atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu

2.1. EESK uzskata, ka atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošana var Eiropas Savienībai nodrošināt četras priekšrocības. Direktīvas priekšlikumā Komisija min tikai divas, un daļēji arī tās tiek atspoguļotas pārāk nekonkrēti.

a) Klimata aizsardzība

2.2. Atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanai ir būtiska nozīme centienos gandrīz pilnībā dekarbonizēt Eiropas enerģētikas sistēmu. Taču jāizpilda divi priekšnosacījumi:

— jāpanāk liels progress energoefektivitātes jomā (skatīt EESK atzinumu “Energoefektivitātes direktīvas pārskatīšana”),

— centienos samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas svarīga loma ir transporta nozarei, kā arī siltumapgādes un aukstumapgādes nozarei. Tādas elektroenerģijas izmantošana, kas iegūta tikai no atjaunojamiem resursiem, būs būtisks faktors siltumapgādes un transporta nozares pārkārtošanā, kuras mērķis ir ilgtspējas uzlabošana. Šajā saistībā svarīgi ir arī priekšlikumi attiecībā uz elektrotransportlīdzekļu pieslēgšanu tīklam (*vehicle-to-grid*), *power-to-heat* un *power-to-gas* regulējumu un viedu tīklu izveidi un paplašināšanu⁽¹⁾.

b) Energoapgādes drošība

2.3. Ja ražošana, izmantošana un pieprasījuma vadība tiks koordinēta, nenovērtējams būs atjaunojamo energoresursu enerģijas ieguldījums energoapgādes drošības jomā un tā mazinās atkarību no enerģijas importa. Taču, lai tas notiktu, ir vajadzīgi īpaši stimuli. EESK pauž šaubas, vai aplūkotajā priekšlikumā un priekšlikumā par elektroenerģijas tirgus modeli paredzētie atbalsta noteikumi ir pietiekami. Tādas problēmas dēļ kā atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošana “bez robežmaksām”, iespējams, ka būs vajadzīgi papildu pasākumi.

c) Enerģētiskās nabadzības mazināšana

2.4. Atjaunojamo energoresursu enerģijas izmaksu līkne pastāvīgi virzās lejup, šī enerģija ir lētāka nekā jebkad agrāk un pašlaik jau tik rentabla, ka tā jau tagad varētu sniegt konstruktīvu devumu enerģētiskās nabadzības problēmas risināšanā. Šajā ziņā ļoti efektīvs risinājums ir iedzīvotāju izveidoti enerģijas ražošanas uzņēmumi (“ražojošais patēriņš”). Kopīgā pētniecības centra pētījums (*JRC Scientific and policy reports – Cost Maps for Unsubsidised Photovoltaic Electricity*) liecina, ka jau 2014. gadā 80 % Eiropas iedzīvotāju ar saules enerģiju izmantojošām iekārtām pašu ražota elektroenerģija būtu bijusi lētāka nekā elektroenerģija no tīkla. Taču Eiropas Komisija nav izstrādājusi stratēģiju, kuras mērķis ir informēt iedzīvotājus par šo iespēju (skatīt TEN/598).

2.5. To iedzīvotāju slāņiem, kuru ienākumi nav tik lieli, kapitāla pieejamības jautājums ir ļoti būtisks un vajadzīgs atbilstošs atbalsts. Nedz minētajā direktīvā, nedz arī visā ziemas priekšlikumu kopumā šim sociālajam aspektam uzmanība nav pievērsta, kaut arī tas ir nozīmīgs saistībā ar Komisijas mērķi saskaņā ar priekšlikuma 17. un 21. pantu enerģētikas politikas centrā izvirzīt iedzīvotājus.

⁽¹⁾ OV C 34, 2.2.2017., 151. lpp.

2.6. Tādēļ EESK uzskata, ka būtu lietderīgi izmantot visus iespējamus risinājumus, lai visiem iedzīvotājiem, ja iespējams, dotu iespēju aktīvi un kā līdztiesīgiem tirgus dalībniekiem iesaistīties ar enerģiju saistītajās saimnieciskajās norisēs. Tas arī nozīmē, ka atbalsta līdzekļi no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) vai citiem ieguldījumu mehānismiem ir jāatvērš tieši mazām un ļoti mazām iekārtām. Ja patērētāji ar zemiem ienākumiem varētu piekļūt kapitālam, kas vajadzīgs decentralizētām atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas iekārtām, viņi varētu kļūt par ražojošiem patērētājiem. Ar tā dēvēto "neto uzskaiti", kas tiek veikta dažās dalībvalstīs, tostarp Itālijā, Nīderlandē, Beļģijā (Valonijā), Polijā un Slovēnijā, var nodrošināt tiešu finansiālu atvieglojumu, kurš varētu mazināt enerģētiskās nabadzības problēmu.

d) *Reģionālās vērtības radīšana*

2.7. Atjaunojamie energoresursi pēc būtības ir reģionāli resursi, kurus tagad, pateicoties tehnikas attīstībai, katrs varētu izmantot. Tas ir īpaši svarīgi mazāk attīstītos reģionos, kur ir jārada jaunas iespējas vērtības radīšanai; Eiropas Komisija pamatoti apsvērumos vairākkārt min šo priekšrocību.

2.8. Taču, lai varētu radīt reģionālu vērtību, vietējās un reģionālās ieinteresētās personas apzināti un stratēģiski jāiesaista saimnieciskajās norisēs, jāpaver šīm personām iespēja piedalīties to veidošanā un tādā veidā līdzdarboties ekonomikas attīstībā. Pozitīvs papildu efekts ir lielāks sabiedrības atbalsts ne tikai vajadzīgās infrastruktūras izveidei, bet arī tās līdzfinansēšanai.

2.9. EESK tomēr uzskata, ka trūkst skaidras stratēģijas, kas reģionālo attīstību saista ar centieniem izvērst atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanu. Atbilstošas stratēģijas dalībvalstīm vajadzēja izstrādāt jau pēc tam, kad tika pieņemta iepriekšējā direktīva par atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanu, taču tas nav noticis.

3. *Vispārīgas piezīmes par direktīvas priekšlikumu*

3.1. EESK vienmēr atzinīgi vērtējusi Eiropas Komisijas pūliņus panākt, ka ES atkal kļūst par pasaules līderi atjaunojamo energoresursu jomā. Daudzi priekšlikumā direktīvai minētie ierosinājumi patiešām ir solis pareizajā virzienā (piem., atbalsta noteikumu prognozējamība, tostarp atpakaļejošu pasākumu nepieļaušana). Tomēr pastāv risks, ka trīs būtiski turpmāk minētie trūkumi varētu arī kavēt attīstību atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas jomā.

a) *Atbalsta instrumentu pietiekamība*

3.2. Ierosinātās direktīvas pamatā ir mērķi, kas izvirzīti Eiropadomes 2014. gada oktobra sanāksmē, un direktīvā atjaunināts iepriekšējais mērķis, proti, panākt, ka 2020. gadā atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvars galīgajā enerģijas patēriņā sasniedz 20 %; tagad paredzēts, ka 2030. gadā tam jāsasniedz 27 %, un tas nozīmē, ka pieaugums ir mazāks nekā viens procentpunkts gadā. Ja direktīva netiktu pārskatīta, Eiropas Savienībā šis īpatsvars 2030. gadā būtu 24,7 %, tātad, to ierosināts palielināt par 2,3 %.

3.3. Šis lēnais pieauguma temps tomēr varētu nozīmēt, ka tādā gadījumā laikposmā no 2030. līdz 2050. gadam atjaunojamo energoresursu īpatsvaram enerģijas patēriņā ir jāpieaug eksponenciāli, lai varētu sasniegt mērķus, kas izvirzīti Enerģētikas ceļvedī 2050. gadam (COM(2011) 885 final). Pasākumi, kas īstenojami, lai panāktu šo pieaugumu, varētu radīt papildu saimnieciskās izmaksas. Jebkurā gadījumā atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas attīstība būtu rūpīgi jāuzrauga, lai pēc iespējas agrāk un lētāk varētu veikt korektīvus pasākumus.

3.4. Direktīvas priekšlikuma ietekmes novērtējumā (SWD(2016) 418 final) secināts, ka vismaz līdz 2030. gadam būs vajadzīgi atbalsta noteikumi, kas paredzēti stabilā tiesiskā regulējumā. Tādēļ EESK uzskata, ka aplūkotajā direktīvas priekšlikumā būtu jāmin pavisam skaidri atbalsta noteikumi, kas būtu ātri un efektīvi jāīsteno. Taču komiteja secina, ka šādu noteikumu direktīvā nav.

3.5. Atbalsta mehānismu izmantošana būs dalībvalstu uzdevums, un tām jārikojas, ievērojot ES noteikumus par valsts atbalstu. Tomēr pašlaik spēkā esošie ES noteikumi par valsts atbalstu nosaka ļoti stingrus ierobežojumus un ir steidzami jāgroza.

3.6. Tas jādara, jo pašlaik spēkā esošie ES noteikumi par valsts atbalstu izraisa to, ka cita starpā tiek būtiski samazināti līdzekļi līdz šim izmantotiem lietderīgiem atbalsta instrumentiem, piemēram, elektroenerģijas pievade tīkliem prioritārā kārtā un regulētie tarifi, ko it īpaši daudz izmantoja mazie un jaunie tirgus dalībnieki. Jauni instrumenti, piemēram, izsludināti iepirkumi ražojošajiem patērētājiem, iedzīvotāju izveidotiem enerģijas ražošanas uzņēmumiem un citiem tirgus dalībniekiem dažkārt rada pat nepārvaramus šķēršļus.

3.7. Priekšlikumā minētie atbalsta pasākumi galvenokārt saistīti ar tirgus struktūru un dažiem vispārīgiem noteikumiem attiecībā uz vajadzību pēc stabiliem atbalsta pasākumiem, kuri atbilst valsts atbalsta noteikumiem. Tas nav pietiekami. EESK uzskata, ka steidzami jāpārstrādā a) Vispārējā grupu atbrīvojuma regula (Regula (EK) Nr. 800/2008) un b) pašlaik spēkā esošās Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam, lai nodrošinātu saderību ar aplūkotā priekšlikuma mērķiem, it īpaši ievērojot ražojošo patērētāju un MVU vajadzības.

3.8. Piemēram, atkāpē, kas attiecas uz maziem projektiem (Pamatnostādņu par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 125. un 127. punkts), minētās vērtības ir jāpaaugstina un atbilstošās vērtības ir jānostiprina Direktīvā par atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu, lai nodrošinātu pilnīgu skaidrību.

3.9. It īpaši, ņemot vērā mērķi veicināt atjaunojamo energoresursu enerģijas decentralizētu ražošanu un reģionālās ekonomikas attīstību, EESK pauž šaubas par to, vai efektīvs pasākums būs ieviestās kvotas attiecībā uz piekļuvi atbalsta shēmām, kas paredzētas iekārtām citās dalībvalstīs.

b) Tirgus izkropļojumi kavē atjaunojamo energoresursu izmantošanu

3.10. Visa ziemas priekšlikumu kopuma vēstījums ir pilnīgi skaidrs: Eiropas Komisijas ir pārliecināta, ka atjaunojamo energoresursu enerģijas ražotājiem tagad un iespējami ātrāk jāsāk darboties tirgus apstākļos. Šī pieeja būtībā ir vērtējama atzinīgi, bet radīs problēmas līdz brīdim, kamēr netiks novērsti divi būtiski tirgus izkropļojumi. Pirmkārt, joprojām pastāv tiešs valsts atbalsts elektrostacijām, kurās izmanto fosilo kurināmo; otrkārt, ārējo izmaksu internalizācija joprojām ir nepietiekama. Tāpēc elektrostacijās, kurās izmanto fosilo kurināmo, ražotai elektroenerģijai un citiem no fosilā kurināmā iegūtiem enerģijas veidiem ir sistemātiskas priekšrocības salīdzinājumā ar atjaunojamo energoresursu enerģiju, kas nerada vai tikai ļoti nelielā apmērā rada ārējās izmaksas. Pēc Starptautiskā Valūtas fonda aplēsēm atbalsts “netīrai” enerģijai pasaules mērogā ir 5,3 triljoni USD gadā; aprēķināts, ka ES šis rādītājs ir 330 miljardi USD gadā.

3.11. Lai gan šie tirgus kropļojumi, kas kaitē atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanai, ir labi zināmi jau gadiem un tika solīts nepieļaut šos nevienlīdzīgos konkurences apstākļus, gandrīz nekas nav darīts; tas ir lielākais novēršamais trūkums, kas kavē atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanu!

3.12. Dīvainā kārtā pēdējā laikā tiek kritizēti tirgus kropļojumi, ko esot izraisījusi atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšana. Šādi apgalvojumi ir nepatiesi, jo joprojām vajadzīgais atbalsts atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanai lielā mērā ir izskaidrojams ar tradicionālās enerģijas ražošanas subsidēšanu. Citiem vārdiem sakot, ja subsidijas enerģijas ražošanai elektrostacijās, kurās izmanto fosilo kurināmo, tiktu pārtrauktas, konkurences apstākļi būtu patiešām vienlīdzīgi un liela daļa no atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanai sniegtā atbalsta kļūtu nevajadzīga. EESK vēlreiz pauž pārliecību, ka arī ar tirgus ekonomikas instrumentiem ir jārada vienlīdzīgi konkurences apstākļi, kas likvidē tirgus izkropļojumus un atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanu vairs neietekmē negatīvi (skatīt EESK atzinumu “Direktīvas par ēku energoefektivitāti pārskatīšana”).

c) Pašreizējais elektroenerģijas tirgus nav piemērots atjaunojamo energoresursu enerģijai

3.13. Veco enerģētikas nozari raksturo salīdzinoši neliels skaits ražošanas iekārtu, kurām ir liela jauda. Savukārt uz atjaunojamiem energoresursiem balstītai sistēmai vairāk raksturīgas mazākas, decentralizētas ražošanas jaudas.

3.14. EESK jau ir paudusi viedokli par iespējamām jaunām koncepcijām elektroenerģijas tirdzniecības organizēšanai decentralizētās sistēmās, tostarp par “šūnveida pieeju”⁽²⁾. Šo koncepciju pamatā ir princips, ka mazie tirgus dalībnieki var tiešā veidā savstarpēji sazināties un tirgot enerģiju. Tādēļ jānodrošina ne tikai ražošanas iespēju uzlabošana, bet arī iespējas piedalīties tirdzniecībā.

3.15. Šādi tieši vienādranga dalībnieku darījumi ļautu plašām sabiedrības grupām piedalīties ne tikai ražošanā un pašpatēriņā, bet arī mazāku un reģionālā līmeņa enerģijas iekārtu aktīvā pārvaldībā, un tādējādi tiktu pavērtas pilnīgi jaunas iespējas vērtības radīšanai. Te jāmin arī nozaru sasaiste, jo daudzos gadījumos siltumapgādei un mobilitātei izmantotā enerģija ir vietējā prece, ko ražo un patērē mazās vienībās.

3.16. EESK uzsver, ka administratīvu šķēršļu un nepietiekamā regulējuma dēļ vienādranga dalībnieku darījumi pašlaik nav iespējami daudzās dalībvalstīs. Tas būtu jānovērš ar aplūkoto priekšlikumu un priekšlikumu par tirgus modeli, taču EESK uzskata, ka abiem priekšlikumiem raksturīgi lieli trūkumi.

3.17. Elektroenerģijas tirgu atvēršana vienādranga dalībnieku darījumiem visā ES palīdzētu atrisināt atjaunojamo energoresursu milzīgo sociālo un ekonomisko potenciālu. Atstājot šo jautājumu bez ievērības un līdz ar to neņemot vērā pavisam praktiskus šķēršļus, piemēram, robežvērtības attiecībā uz enerģijas tirdzniecību, Komisija zaudē lielu iespēju būtiski uzlabot Eiropas iedzīvotāju, lielu un mazu ražojošo patērētāju un MVU pozīcijas elektroenerģijas tirgū, ļaut lielākiem uzņēmumiem eksportēt “enerģētikas risinājumus” uz tirgiem ārpus Eiropas un kopumā ievērojami palielināt sabiedrības atbalstu enerģētikas pārkārtošanai.

4. Īpašas piezīmes par direktīvas tekstu

a) Valstīm saistošu mērķu neesamība

4.1. Komiteja vēlreiz kritiski vērtē⁽³⁾ to, ka atšķirībā no 2009. gada direktīvas jaunajā direktīvā vairs nav izvirzīti valstīm saistoši mērķi. Komitejai joprojām ir šaubas par to, vai plānotais pārvaldības process “nemotivēs” darboties aktīvāk it īpaši tās dalībvalstīs, kuras iebilst pret saistošiem valstu mērķiem. Priekšlikumā nav noteikuma par konkrētu instrumentu, kas tiktu izmantots, ja 27 % mērķis netiek sasniegts (skatīt EESK atzinumu “Enerģētikas savienības pārvaldība”). Vienlaikus EESK atzinīgi vērtē kopīgo atbildību, kas tiek minēta priekšlikuma direktīvai 3. pantā, jo saskaņā ar ierosināto Pārvaldības regulu ir paredzētas finansiālas sankcijas, ja šie mērķi netiek kopīgi sasniegti, īstenojot valstu enerģētikas un klimata plānus. Kā tas tiks panākts, joprojām nav skaidrs.

b) Reģionālās attīstības stratēģijas neesamība

4.2. EESK uzskata, ka Komisija par zemu novērtē vietējo un reģionālo ieinteresēto personu aktīvas dalības nozīmību saistībā gan ar sabiedrības atbalstu sāktajai politikai, gan ar ietekmi uz reģionu ekonomiku. Paredzamais e-mobilitātes pieaugums vien paver jaunas milzīgas iespējas reģionu tautsaimniecībā, ar nosacījumu, ka vajadzīgās ražošanas un sadales infrastruktūras izveide ir konsekventi vērsta uz decentralizētas darbības modeļiem⁽⁴⁾.

4.3. Tas arī kalpotu mērķim panākt, ka atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošana kļūst iespējami lētāka gan nodokļu maksātājiem, gan patērētājiem. Tomēr svarīgas nav tikai elektroenerģijas cenas vien, bet gan visaptverošs skatījums uz valstu un reģionu tautsaimniecību. Piemēram, būtu arī jāņem vērā jaunu reģionālo darbvietu aspekti (skatīt 49. apsvērumu). Komiteja uzsver pašreizējo tendenci daudzās dalībvalstīs a) uzlikt nevajadzīgu un nepamatotu slogu uz vietas ražotai un patērētai enerģijai un b) pilnībā neņemt vērā reģionālos aspektus.

4.4. Turklāt dalībvalstu noteikumos lielākoties nav ņemtas vērā tīkla un sistēmas izmaksas. EESK ir pārliecināta, ka decentralizēti risinājumi galu galā samazina tīkla un sistēmas izmaksas, un šajā saistībā atbalsta viedokli, ko Komisija paudusi 52. apsvērumā.

⁽²⁾ OV C 82, 3.3.2016., 13. lpp., un OV C 34, 2.2.2017., 78. lpp.

⁽³⁾ OV C 291, 4.9.2015., 8. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 34, 2.2.2017., 78. lpp.

4.5. Šis apsvēruma ir pārņemts no Direktīvas 2009/28/EK, bet nav nodrošinājis, ka dalībvalstis pēdējos gados izstrādā attiecīgas reģioniem paredzētas stratēģijas. EESK ir secinājusi (Citādas enerģētikas nozares nākotnes radīšana – Pilsoniskā sabiedrība kā galvenā dalībiece atjaunojamās enerģijas ražošanā – EESK pētījums par pilsoniskās sabiedrības nozīmi ES Atjaunojamo energoresursu direktīvas īstenošanā), ka noteikumos un atbalsta programmās daudzās dalībvalstīs nav minēti vietējie un reģionālie aspekti un ka daudzas valstu valdības un pārvaldes iestādes pat atsaucas uz Eiropas tiesību aktiem, lai to pamatotu. Arī šajā saistībā ir vajadzīga lielāka konkrētība. Kaut gan priekšlikumā ir radīti formālie nosacījumi decentralizācijai un reģionālajai attīstībai, tajā nav minēts pienākums īstenot saskaņotu stratēģiju šajā jomā. EESK uzskata, ka principu uzskaitīšana bez pietiekama juridiskā pamata nav uzskatāma par efektīvu likumdošanu.

4.6. Lai precizētu 49. apsvērumu, Komisijai būtu tiesību akta tekstā jākonkretizē, kas domāts ar norādi, ka “Komisijai un dalībvalstīm būtu jāatbalsta valsts un reģionālā līmeņa attīstības pasākumi šajās jomās, (...) un šajā jomā jāsekmē kohēzijas politikas finansējuma izmantošana”. Vienlīdz neskaidrs ir 50. apsvēruma: “jāņem vērā tā labvēlīgā ietekme uz reģionu un vietējas attīstības iespējām, eksporta iespējām, sociālo kohēziju un nodarbinātības iespējām, jo īpaši attiecībā uz MVU, kā arī neatkarīgiem enerģijas ražotājiem”. Saistībā ar 52. apsvērumu (“(..) dot iespēju izstrādāt decentralizētas atjaunojamo energoresursu enerģijas tehnoloģijas nediskriminējošos apstākļos un nekavējot finansilās investīcijas infrastruktūrā”) EESK atzinīgi vērtē decentralizētas pieejas veicināšanu, taču arī šis apsvēruma ir vairāk jāprecizē un jākonkretizē.

c) **Vajadzīgi skaidrāki noteikumi attiecībā uz “ražojošajiem patērētājiem” un patērētāju tiesībām**

4.7. Pozitīvi vērtējams ir tas, ka jēdzieni “centralizēta siltumapgāde”, “atjaunojamo energoresursu pašpatērētājs”, “atjaunojamo energoresursu enerģijas pašpatērētājs”, “MVU” un “atjaunojamo energoresursu energokopiena” (21. pants) ir vismaz daļēji definēti un atzīti kā juridiski jēdzieni, kas attiecas uz ar enerģētikas politiku un regulējumu. Līdz šim neskaidri jēdzieni ir radījuši ievērojamu nenoteiktību ieguldītājiem. Tomēr nav atrisinātas divas problēmas. Pirmkārt, joprojām nav skaidri definēts jēdziens “ražojošs patērētājs” un ierosinātās definīcijas ziemas priekšlikumu kopumā ne vienmēr tiek konsekventi lietotas. Otrkārt, direktīvas juridiskā substance nav piemērota šo jēdzienu praktiskai izmantošanai. Šo noteikumu ietekme ir atkarīga no efektīvas īstenošanas. EESK pauž nožēlu par to, ka Komisija nav sniegusi skaidrus norādījumus par šo īstenošanu.

4.8. Atjaunojamo energoresursu enerģijas pašpatērētāji:

- EESK atzinīgi vērtē 21. panta 1.–3. punkta noteikumus par pašpatērētājiem. Tomēr šie noteikumi varētu izrādīties neefektīvi, ja šajā pantā netiek izsmēloši skaidrots, kas domāts ar apgalvojumu, ka patērētāji “ir tiesīgi no atjaunojamajiem energoresursiem ražot elektroenerģiju pašpatērēšanai un atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas pārprodukciju pārdot, (...) un tiem netiek piemērotas nesamērīgas procedūras un maksas, kas neatbilstoši izmaksās”. Norāde uz viņu kā patērētāju tiesībām būtu jāpapildina ar norādi uz ierosinātās direktīvas par elektroenerģijas iekšējo tirgu III nodaļu, kurā būtu jānosaka, kādas konkrētas tiesības patērētājiem ir tiem enerģijas patērētājiem, kas patērē paši savu elektroenerģiju, un kā viņi var tās, tostarp tiesības uz vienādranga dalībnieku darījumu veikšanu, izmantot.
- Komisijai būtu, piemēram, arī jāprecizē, ka elektroenerģijas pašpatērētājs, neizmantojot infrastruktūru, būtu jāatbrīvo no nodokļiem un nodevām tā pat kā siltuma pašpatērētājs.
- Noteikums, ka zināmos apstākļos pašpatērētāji nebūtu uzskatāmi par tradicionāliem enerģijas piegādātājiem, ir solis pareizajā virzienā, bet tas vēl ir jāprecizē. Tas jādara, jo “pašpatērētājs” un “piegāde” ir atšķirīgas lietas. Priekšlikumā direktīvai norādītās robežvērtības ir pārāk zemas. Balstoties uz reāliem uzņēmējdarbības modeļiem – saistībā ar pašlaik spēkā esošo atbalsta noteikumu 125. un 127. punkta normām attiecībā uz maziem projektiem –, piemērotas robežvērtības būtu 20 MWh (6 000 MWh attiecībā uz vēja enerģiju) māsaimniecībām un 1 000 MWh (36 000 MWh attiecībā uz vēja enerģiju) juridiskām personām.
- Noteikumā, ka pašpatērētāji par tīklā ievadīto elektroenerģiju saņem atlīdzību, kas atspoguļo tīklā ievadītās elektroenerģijas tirgus vērtību, ir jāiekļauj jēdziena “tirgus vērtība” definīcija. Kamēr tirgus tiek izkropļots ar subsīdijām enerģijas ražošanai no fosilā kurināmā, nav pamatoti šo vērtību noteikt, ņemot vērā vairumtirdzniecības cenu līmeni. Atlīdzībai turklāt būtu jāatbilst arī visai sistēmas stāvoklis (tostarp saistībā ar tīkla noslodzi), lai pašpatērētāji tiktu stimulēti uzkrāt enerģiju vai pārvirzīt slodzi “sistēmas interesēm atbilstošā veidā”.

2. punktā minēto priekšlikumu, kas regulē piegādi atsevišķām ēkām, EESK vērtē atzinīgi, jo tas novērstu būtisku netaisnību, kura ir pastāvējusi jau gadiem ilgi.

4.9. Saistībā ar administratīvām prasībām un atļaujām EESK norāda, ka apsvērumi, kas minēti 15. un 16. pantā, pēc būtības ir pareizi, taču ierosinātajā tekstā ir vairākas problēmas. Pirmkārt, jēdziens “decentralizētas iekārtas” 15. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir pārāk neskaidrs, un tas ir jādefinē. Otrkārt, dalībvalstis regulāri nenodrošina iedzīvotāju izveidotu enerģijas ražošanas uzņēmumu un lielo tirgus dalībnieku vienlīdzību, kas būtu jāpanāk. Bieži vien iemesls ir valsts atbalsta noteikumu interpretācija. Tāpēc šī vienlīdzība netiks panākta, kamēr netiks skaidrāk formulēti noteikumi attiecībā uz maziem projektiem, pašpatēriņu un ražojošo patēriņu. Eiropas Komisijai ir steidzami jārikojas, lai šo trūkumu novērstu. Treškārt, priekšlikumi 15. un 16. pantā attiecas tikai uz ražošanu. Lai mazie tirgus dalībnieki, piemēram, iedzīvotāju izveidoti enerģijas ražošanas uzņēmumi, iegūtu pilnīgu piekļuvi tirgum, un it īpaši, lai tie varētu veikt vienādranga darījumus, tiem ir vajadzīgas vienkāršotas procedūras attiecībā uz elektroenerģijas uzkrāšanu, tirdzniecību un pašpatēriņu.

4.10. Saistībā ar izcelsmes apliecinājumiem jānorāda, ka priekšlikuma 19. pantā nav atspoguļotas pašreizējās tirgus nepilnības. Kaut gan priekšlikuma mērķis ir panākt, ka patērētāju izvēle stimulē atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas attīstību, pašlaik spēkā esošie ES tiesību akti pieļauj maldinošus “zaļās elektroenerģijas” piedāvājumus. Piegādātāji var izmantot izcelsmes apliecinājumus, kas ļauj izrādīt “zaļu fasādi”, taču tie turpina ražot, pirkt un pārdot neatjaunojamu energoresursu elektroenerģiju. Turpmākajiem ES tiesību aktiem vajadzētu pilnvarot valstu regulatīvās iestādes noteikt saistošas prasības visiem tirgus dalībniekiem, kas piedāvā “zaļās elektroenerģijas” tarifus. Piegādātājiem būtu jāpamato šādu tarifu sniegtais papildu ekoloģiskais labums. Tomēr Komisijas priekšlikums varētu palielināt neskaidrības patērētājiem, un varētu sākties izcelsmes apliecinājumu “plūdi”. Turklāt ražojošo patērētāju kopienas, kas bez starpniekiem tirgo savu elektroenerģiju, būtu jāatbrīvo no pienākuma apliecināt šīs elektroenerģijas izcelsmi, jo par to skaidri liecina fakts, ka to ražojuši patērētāji, proti, iedzīvotāji.

d) Vērienīgāki mērķi un lielāka elastība attiecībā uz biodegvielām un alternatīvām degvielām

Biodegvielas

4.11. EESK uzskata, ka priekšlikumā izraudzītā pieeja biodegvielām ir pārāk neelastīga. Respektējot mērķi neapdraudēt pārtikas ražošanu, svarīgi ir arī nodrošināt pieejamo resursu optimālu izmantošanu. Tādēļ EESK joprojām uzskata, ka būtu jāveicina attīstība to biodegvielu jomā, ko neražo no lauksaimniecības produktiem vai kuru ražošanā netiek izmantota zeme, kas vajadzīga pārtikas ražošanai, bet kuru ražo no citiem avotiem, piemēram, no produktu atliekām, blakusproduktiem un atkritumiem, tostarp no mežistrādes atlikumiem (skatīt EESK atzinumu “Transporta dekarbonizācija”) ⁽⁵⁾. EESK arī uzsver: ja tiek īstenoti pakāpeniskas pārtraukšanas pasākumi, nav pieļaujama aktīvu zaudēšana.

4.12. Savā 2013. gada 17. aprīļa atzinumā “Netiešas izmaiņas zemes izmantojumā (ILUC)/Biodegvielas” ⁽⁶⁾ EESK uzdeva jautājumu, kādu kvantitatīvo ieguldījumu var sniegt “modernās biodegvielas” un kādas būtu izmaksas. Šie jautājumi līdz šim vēl nav atbildēti.

4.13. EESK arī norādīja, ka, piemēram, palielinot eļļas augu audzēšanu un izmantošanu ar īpašām ilgtspējīgām lauksaimniecības metodēm (t. i., jaukta augkopība), varētu pavērt ceļu uz dažiem ļoti noderīgiem lietojumiem, piemēram, lauksaimniecības un mežsaimniecības tehnikas ekspluatācijā. Tomēr šī ir vēl viena joma, kurā Komisijai, šķiet, vēl nav īstas stratēģijas; priekšlikums direktīvai neatrisina šo problēmu.

4.14. EESK uzskata, ka ir svarīgi saglabāt elastību attiecībā uz tādu biodegvielu, bioloģisko šķidro kurināmo un biomasas degvielu izmantošanas samazināšanu, kuras ražotas no pārtikas vai barības kultūrām, ja vien tās atbilst priekšlikuma 27. pantā noteiktajiem ilgtspējas kritērijiem.

4.15. EESK stingri atbalsta 26. panta 5. punktā noteiktās prasības ar mērķi nodrošināt ilgtspējīgu mežsaimniecību. EESK iesaka pārveidot “izstrādes atļaujas” definīciju 2. panta jj) punktā tā, lai tā aptvertu visu veidu juridiski derīgas atļaujas meža biomasas ieguvei.

⁽⁵⁾ OV C 198, 10.7.2013., 56. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 198, 10.7.2013., 56. lpp.

Elektromobilitāte

4.16. Direktīvā minētās kvotas, kas attiecas alternatīvajām degvielām, ir noteiktas, neņemot vērā lielo izaugsmes potenciālu elektromobilitātes jomā. Tā kā atjaunojamās enerģijas īpatsvars elektroenerģijas ražošanā strauji pieaug, ir nepieciešama arī elektromobilitāte, jo tā nodrošina elastību un, ja to pienācīgi īsteno no stratēģiskā viedokļa, tai var būt ievērojama nozīme ražojošā patēriņa struktūru attīstībā.

4.17. Rūpniecības un reģionālās politikas apsvērumu dēļ un lai izbeigtu Eiropas enerģētisko atkarību, iespējamais mērķis ne tikai attiecībā uz alternatīvo degvielu kvotām, bet arī tādas elektromobilitātes īpatsvaru, kas izmanto no atjaunojamiem energoresursiem ražotu elektroenerģiju, varētu būt 10–20 % līdz 2030. gadam. Ir svarīgi arī, lai 27. pantā noteiktie ilgtspējas kritēriji, kas attiecas uz atjaunojamo energoresursu enerģijas maksimālo īpatsvaru enerģijas galapatēriņā, tiktu piemēroti arī attiecībā uz transporta nozari, lai biodegvielas izmantošana transporta nozarē netiktu pārmērīgi ierobežota.

e) **Jauni impulsi atjaunojamo energoresursu izmantošanai siltumapgādes nozarē un centralizētā siltumapgādē**

Gāze un siltums

4.18. Direktīvas 23. pantā minētais priekšlikums atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvaru siltumapgādes un aukstumapgādes jomā visās dalībvalstīs katru gadu palielināt par vismaz 1 procentpunktu nav pietiekošs: ir jāizvirza ievērojami augstāki mērķi, ja mēs vēlamies sasniegt klimata jomā izvirzītos mērķus.

4.19. Direktīvas 20. panta 1. punkta minētā prasība izvērtēt nepieciešamību paplašināt gāzes tīklu infrastruktūru, lai atvieglotu no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtās gāzes pievadi, ir pamatota, taču ir jāpatur prātā, ka gāze ir arī ierobežots fosilais kurināmais. Šeit jānorāda uz atzinumu "Gāzes piegādes drošība" ⁽⁷⁾. Novērtēšanas kritēriju noteikšanā jānodrošina, ka tiek ņemts vērā nozaru sasaistes aspekts.

4.20. Komiteja atzinīgi vērtē 20. panta 3. punktā un 24. pantā ierosināto priekšlikumu stiprināt centralizētās siltumapgādes koncepcijas, jo tās ir svarīgas metodes nozaru sasaistes turpināšanai, enerģētiskās nabadzības mazināšanai un reģionālās ekonomikas izaugsmei. EESK vienlaikus norāda, ka integrēti rajonu un reģionu risinājumi, kuru mērķis ir nozaru sasaiste, bieži vien cieš neveiksmi valstīs spēkā esošā regulējuma dēļ.

Briselē, 2017. gada 26. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ OV C 487, 28.12.2016., 70. lpp.